

ปัญหาการส่งข้าวออกไปต่างประเทศ

นายวิชัย ศรีประเสริฐ*

ปัจจุบันประเทศไทยเป็นผู้นำในการส่งข้าวไปขายต่างประเทศและขายได้ถึง 1 ใน 3 ของข้าวที่ขายในตลาดโลกหรือประมาณ 4 ล้านกว่าตัน บุคคลที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ขบวนการผลิต คือ ชาวนา ผู้แปรรูป (โรงสี) ผู้ส่งออก ไม่มีใครได้ตีเกี่ยวกับการเป็นผู้นำเรื่องนี้ เพราะราคาที่เรายขายได้ถูก ซึ่งเป็นปัญหามากสำหรับประเทศเราในวันนี้จึงควรพยายามหาข้อมูลจากการสัมมนาว่า จะมีทางออกอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีซึ่งขอให้ข้อคิดเห็นต่อที่ประชุมว่า เราควรจะมีนโยบายการตลาดหรือเทคโนโลยีทางการตลาดอย่างไรบ้าง เรื่องสำคัญที่สุด คือ เรื่องราคา ถ้าเราดูสภาพการซื้อขายข้าวในตลาดโลกที่มีอยู่ประมาณ 12 ล้านตัน เราสามารถแบ่งเป็นตลาดใหญ่ ๆ ได้ 2 ตลาด คือ ตลาดที่ขายได้ในราคาสูง และตลาดที่ขายได้ในราคาต่ำ ข้าวที่ขายในราคาสูงมักจะมาจากประเทศที่เจริญแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งขายได้ประมาณ 2 ล้านตัน ในขณะที่เรายขายได้ถึง 4 ล้านตันแต่เป็นข้าวที่ขายได้ในราคาต่ำ ถ้าเรามองจากภาพกว้าง ๆ ว่าเราจะพยายามขายข้าวเราจะขายข้าวราคาต่ำดี หรือข้าวราคาสูงดี และอันไหนที่เราจะมีโอกาสได้กำไรมากกว่า ก็เห็นชัดเจนที่ว่าเราจะต้องไปแข่งขันกับประเทศที่เจริญแล้ว คือ ไปขายข้าวในราคาสูงเพราะว่าความเป็นอยู่ของประชาชนของสหรัฐฯ สูงกว่าเรามาก ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จึงสูง เขาจะลดราคาลงอย่างไรก็สู้เราไม่ได้ แต่ถ้าเราจะไปขายข้าวคุณภาพต่ำ เราจะต้องไปแข่งกับพม่า ปากีสถานและเดี่ยวนี่ต้องแข่งกับประเทศจีนด้วย ซึ่งประเทศเหล่านี้ ความเป็นอยู่ของประชาชนของเขาต่ำกว่าของเรา เราจะลดราคาข้าวอย่างไรเราก้สู้เขาไม่ได้ ดังนั้น เราต้องเลือกนโยบายการตลาดว่าเราจะไปทำอย่างไร จะไปแข่งในตลาดไหน ซึ่งผมก็มั่นใจเหลือเกินว่า จะต้องไปขายแข่งในตลาดที่เขาขายคุณภาพ แต่การที่จะขายข้าวคุณภาพสูงได้ราคาสูงนั้นต้องมีคุณสมบัติอย่างไรบ้าง มีความต้องการอย่างไรบ้าง เราจะต้องทราบเสียก่อน เรื่องสำคัญที่สุด คือ คุณลักษณะของข้าวเมื่อหุงสุกแล้วเป็นอย่างไร ซึ่งอาจไม่มีใครพิจารณาเพราะมาตรฐานการขายข้าวมักไม่ได้บ่งเอาไว้ว่าข้าวที่หุงสุกแล้วจะต้องมีลักษณะอย่างไรบ้าง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ข้าวขายได้ราคาหรือไม่ได้ราคา ตัวอย่างเช่น ข้าวที่ปากีสถานและอินเดีย

*

บริษัทโรธแลนด์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด

ส่งไปขายทางตะวันออกกลางมีคุณลักษณะพิเศษ เวลาหุงแล้วเมล็ดข้าวจะยืดยาวอย่างเดียวจะไม่ขยายทางด้านกว้าง หอม และร่วน ราคาประมาณตันละ 600 เหรียญ ขณะที่ข้าวไทย 100% ขายได้ประมาณตันละ 200 เหรียญสหรัฐ ข้าวหอมมะลิขายได้ไม่ถึง 300 เหรียญสหรัฐ ข้าวบัสมาตีที่อื่นเดียวกับปากีสถานขายได้ ตันละ 600 เหรียญสหรัฐ นั้น ยังมีผู้นำเข้ามาทดลองเพาะปลูกน้อยมาก และยังไม่มีการส่งเสริมกัน ซึ่งคิดว่าน่าจะเป็นโอกาสทองของเราที่เราต้องหาพันธุ์ข้าวที่มีคุณลักษณะเหมือนกับบัสมาตี เพื่อเราจะได้นำรายได้เข้าประเทศอันนี้เป็นตัวอย่างหนึ่ง ตัวอย่างอื่นที่ 2 ประเทศที่ขายข้าวได้ราคาดี เช่น สหรัฐฯ หรือออสเตรเลีย ข้าวพันธุ์ของเขาก่อนที่จะนำมาขยายเผยแพร่ให้ประชาชนปลูก เขาได้คำนึงถึงคุณสมบัติการหุงด้วย และจะมีข้อบังคับไว้ด้วย เช่น ข้าวเมล็ดยาวของสหรัฐฯ พันธุ์อะไรก็ตามแล้วแต่จะต้องระบุเอาไว้ก่อนว่า จะต้องมียามีไรสประมาณเท่าไร ยามีไรส คือแป้ง คนไทยคงจะเรียกว่าแป้งข้าวเจ้า หรือเชื้อแป้งข้าวเจ้าที่ผสมอยู่ในเนื้อข้าวมี 2 ชนิด คือ เชื้อข้าวเหนียว และเชื้อข้าวเจ้า ถ้ายามีไรสสูงหุงแล้วจะแข็ง ถ้ายามีไรสต่ำหุงแล้วจะนิ่ม ของสหรัฐฯ เวลาจะเพาะพันธุ์เขาต้องดูอันนี้ก่อน ยามีไรสจะถูกควบคุมให้มีอยู่ประมาณ 6% สำหรับข้าวเมล็ดยาว ผู้บริโภคที่ซื้อข้าวสหรัฐฯหุงแล้วจะได้รับความแข็งอย่างนั้นตลอดเวลา เขาจะมีเครื่องที่จะทดสอบว่าหุงแล้วจะมีความแข็งเท่าใด ในขณะที่ข้าวไทยเวลานำไปหุง บางครั้งก็แข็ง บางครั้งก็นิ่ม บางครั้งก็แฉะ ซึ่งปัญหานี้เป็นปัญหาสำคัญมากสำหรับข้าวไทยที่เราจะพัฒนากันว่าจะทำอย่างไรให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ซื้อ เรื่องพันธุ์ข้าวเป็นเรื่องที่ต้องคิดกันหนัก ๆ ว่า เราจะเริ่มทำอย่างไร เพราะเท่าที่ผ่านมา ไม่มีนโยบายการตลาดที่จะไปแข่งขันในเรื่องคุณภาพ เราก็กเลยไม่ได้ตั้งใจพัฒนา แต่เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เราต้องเริ่มจากพันธุ์ข้าว เพราะเราปลูกข้าวเพื่อบริโภค เหลือเท่าไรก็ขาย ซื้อมากก็ซื้อไป เราไม่มีนโยบายในลักษณะนี้ ซึ่งผิดกับการตลาด เราจะขายเฉพาะของที่เราไม่ยังเอี่ยมแล้วเหลือขาย ทำอย่างไรก็ได้ราคา แต่ถ้าเราตั้งใจพัฒนาว่าผู้ซื้อเขาต้องการอย่างไร แล้วเราทำให้ถูกใจเขา นั่นแหละจึงจะได้ราคา ประเด็นอื่น ๆ เช่น การเก็บรักษาให้ได้นาน คือการเก็บไว้ใน Super Market ได้นาน ๆ อย่างน้อย 1 ปี ข้าวที่ออกจากประเทศของเราไป ความชื้นไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากชาวนาไม่มีเตาอบ ไม่มีไซโล ไม่มีเครื่องวัดความชื้น ใช้วิธีตากแดดตากลม แล้วแต่สภาพดินฟ้าอากาศ ถ้ามีแดดตึกก็แห้ง ถ้าแดดไม่ดีความชื้นก็สูง เก็บรักษาไว้ไม่ได้ พอมาถึงโรงสีแล้วไม่มีทางที่จะแก้ไขอย่างไร เรื่องความชื้นจึงเป็นปัญหาที่ทำให้ข้าวของเราเก็บรักษาไว้ได้ไม่นานเหมือนสหรัฐฯ ประเด็นนี้ เรามีวิธีที่จะแก้ไขกันได้

โดยการแปรสภาพพลังงานจากแก๊สหรือจากฟางข้าว ผลิตเป็นความร้อน ใช้เตาอบอย่างง่าย ๆ มีไซโลเก็บง่าย ๆ สิ่งเหล่านี้ทำได้ไม่ใช่เรื่องยุ่งยากอะไร แต่ไม่มีใครเอาเรื่องนี้มาทำ เพราะไม่มีใครเล็งเห็นความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องความชื้น เพราะเขาไม่ทราบว่าความชื้นมีผลอย่างไรต่อราคาข้าว สิ่งที่เราต้องพิจารณา คือ ทำอย่างไรข้าวของเราจึงจะเก็บไว้ได้นานเหมือนกับประเทศที่เขาส่งไปขายแล้วได้ราคา

นอกจากเรื่องการเก็บรักษาให้ได้นาน แล้วเรื่องของความสะอาด ซึ่งมี 2 เรื่อง คือ มอดและแมลงต่าง ๆ ข้าวที่ส่งจากเมืองไทยมักจะมีมอดและแมลง มอดที่ตายแล้วก็มี ไม่ตายก็มี การรมยากี่มักจะทำในโกดังข้าว ในเรือลอมเหล็กบ้าง รมยาเสร็จก็ให้คนงานซึ่งคิดไข่มอดและแมลงตลอดเวลามาแบกลองเรือ ไข่มอดและแมลงจากตัวคนงานก็ติดไปกับข้าวอีก การรมยาจึงไม่ได้ผล นอกจากนี้ก็ยังมี การยอมออกไปตรวจให้เพียงแต่ของให้มีการรมยาเท่านั้น โดยไม่ได้คำนึงถึงว่าพอเปิดออกไปแล้ว จะมีการติดเชื้ออย่างอื่นหรือเปล่าจริง ๆ แล้วเราควรจะไปตรวจดูว่าเรือใหญ่มีสภาพเป็นอย่างไร ถ้าในเรือใหญ่มีไข่มอดอยู่แล้วเอาข้าวที่รมยาเสร็จแล้วไปวางก็เท่ากับไม่ได้รมยา เรื่องนี้ต้องแก้ไขกัน นอกจากนี้ก็ยังมีเรื่องเศษตะปู อิฐ ภาชนะ ซึ่งปนกับข้าวของเราที่ส่งไปต่างประเทศ ที่เราทำได้ง่าย ๆ แต่เรามักจะไม่ทำกัน เราปล่อยให้มันเป็นไปอย่างนั้น โกดังส่งออกส่วนใหญ่ ความสะอาดไม่มีแล้วเราก็ปล่อยให้ออกไป เพราะเราไม่ได้ให้ความสำคัญเรื่องความสะอาด

เรื่องทั้งหมดนี้เป็นเรื่องที่ต้องปรับปรุง ถ้าเราปรับปรุงได้แล้ว เราถึงจะขายข้าวได้ราคาสูง อีกเรื่องที่สำคัญที่สุด คือ เรื่องของการเป็นผู้ส่งออกที่ดี เราต้องคิดสร้างเครดิตของเราเองว่าประเทศของเราสามารถที่จะส่งข้าวคุณภาพดีได้แล้วก็ปฏิบัติตัวเป็นผู้ส่งออกที่ดี เครดิตเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าเราไม่มีเครดิตแล้วจะทำอย่างไรผู้ซื้อก็ไม่เชื่อจึงควรให้ความสำคัญ อย่าให้ใครทำลายชื่อเสียงของประเทศเรา ที่ผ่าน ๆ มา เรามีการตรวจมาตรฐาน แต่ไม่เคร่งครัด เวลานี้มีหลายตลาดที่เขาไม่เชื่อว่าข้าวของเราผลิตได้มาตรฐานจริง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่อยากจะให้ที่ประชุมออกข้อคิดเห็นว่า เราควรจะใช้เทคโนโลยีอะไร และจะทำอย่างไร

จาก : รายงานการสัมมนา เรื่อง "แนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการส่งออก"

